

مقدمه ای بر مفاهیم نظری

دولت الکترونیک

مؤلفان:

داریوش محمدی (عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور)

جبرائیل فرزانه (مدرس دانشگاه)

یاسر محمدی (مهندس فناوری اطلاعات)

سرشناسه	محمدی، داریوش، ۱۳۵۲ --
عنوان و نام پدیدآور	مقدمه‌ای بر مفاهیم نظری دولت الکترونیک/ مؤلفان داریوش محمدی، جبرائیل فرزانه، یاسر محمدی.
مشخصات نشر	تهران: ارژن، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	۱۸۲ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	978-600-93255-9-7
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	واژه‌نامه.
یادداشت	کتابنامه: ص. ۱۵۵.
موضوع	اطلاع رسانی الکترونیکی دولتی
موضوع	اطلاع رسانی الکترونیکی دولتی -- ایران
موضوع	تکنولوژی اطلاعات -- سیاست دولت
موضوع	اینترنت در علوم اداری
شناسه افزوده	فرزانه، جبرائیل، ۱۳۵۰ -
شناسه افزوده	محمدی، یاسر ۱۳۶۳ -
رده بندی کنگره	۱۳۹۱ م ۳۰ الف / JF۱۵۲۵
رده بندی دیویی	۳۵۲/ ۳۸ ۲۸۵۴۶۷۸
شماره کتابشناسی ملی	۳۰۶۵۶۶۲

مقدمه‌ای بر مفاهیم نظری دولت الکترونیک

مؤلفان: داریوش محمدی، جبرائیل فرزانه، یاسر محمدی

ناشر: ارژن

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۲۵۵-۹-۷

مرکز پخش:

خیابان انقلاب خیابان دانشگاه بن بست پور جوادی پلاک ۱ طبقه دوم تلفن: ۶۶۴۰۹۲۲۰

کلیه‌ی حقوق چاپ و نشر محفوظ است

تقدیم به :

محضر پاک و مطهر مولای متقیان حضرت امام علی ابن ابیطالب (ع)
پیشوای حق و عدالت گنجینه دانش و معنویت که عالم و آدم در توصیف
خصوصیات غریب ایشان عاجزند؛ همچنین تقدیم به ساحت مقدس حضرت
ولی عصر (عج) ارواحنا فداه

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

"لطفاً از فناوری اطلاعات استفاده کنید. اجازه دهید که خدماتتان بیشتر در دسترس

باشد. هرگز از فناوری وب نهراسید، اما همواره برای آن برنامه‌ریزی کنید."

وینتون سرف یکی از پدر بزرگهای اینترنت

پیش گفتار

بشر امروزی در مقاطع مختلف زمانی پذیرای چهار شوک مختلف بوده است، به گونه‌ای که هر یک از این شوکها سبب دگرگونیهایی در روند حرکت جامعه بشری شده است. آخرین شوک، شوک اطلاعاتی نامیده می‌شود که با ورود آن بشر خود را در دنیای جهانی و در انبوهی از اطلاعات می‌یابد که باید به طبقه‌بندی، تلخیص، پردازش، نگهداری، و انتقال آنها به عنوان بزرگترین ضرورت اهتمام ورزد. در این میان فناوری اطلاعات مهمترین نقش ممکن را جهت رویارویی با محیط جدید فراهم خواهد ساخت. امروزه آنچه واضح و مسلم است، حضور بی‌قید و شرط و بلادرنگ تمامی کشورها در محیط جدید و استفاده از فناوری اطلاعات است. به عبارت دیگر اگر کشوری از پذیرش فناوری اطلاعات سر باز زند، خواه نا خواه منزوی خواهد شد. بنابر این پذیرش فناوری اطلاعات یکی از ضروریات لازم و حیاتی برای تمام کشورها می‌باشد. از طرفی قرن بیست و یکم را عصر اطلاعات و دانایی نامیده‌اند، زیرا نقش اساسی در این قرن بر عهده اطلاعات است. به این معنی که اقتدار اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و علمی هر کشور متناسب با میزان تسلط و بهره‌گیری آن کشور از این فناوری خواهد بود از اینرو، رهبران نیز همچون سایر اقشار جامعه ناگزیرند تا سبک رهبری و مدیریت خود را برای زندگی در چنین دورانی ابراز کنند. فناوری اطلاعات و ارتباطات شامل موضوع‌هایی است که به علم فناوری کامپیوتر، طراحی، توسعه، نصب و پیاده‌سازی سیستمها و نرم‌افزارهای اطلاعاتی مربوط می‌شود. این فناوری، نه تنها خود دستخوش تغییرات ژرفی شده، بلکه به سرعت در حال

تأثیرگذاری بر الگوهای زندگی، شیوه تحقیق، آموزش، مدیریت، حمل و نقل، امنیت و بهداشت جامعه است. یکی از مهمترین فرصتهایی که فناوریهای نوین، پیش روی دولت مردان و مدیران قرار می‌دهند، امکان مهندسی مجدد معماری دولت و افزایش قابلیت دسترسی، تقویت کارآمدی و پاسخگوتر ساختن آن است. که استفاده از آن در فرآیند حکومت‌گری موجب پدیدار و پایدار شدن واقعیتی به نام دولت الکترونیکی و در پی آن حکومت‌گری الکترونیک شده است که لازمه حکومت بر دولتهای جوامع اطلاعاتی هستند. به این معنا که دیگر نمی‌توان بر دولت جوامع اطلاعاتی با ساختارها و فرایندهای سنتی و منسوخ گذشته مدیریت کرد و حالا در عصر ارتباطات و اطلاعات، امکانی فراهم آمده تا دولتها با شفاف‌سازی فعالیتهای خود به ویژه در حوزه‌هایی که ارتباط مستقیم با مردم دارند نه تنها باعث کاستن از تخلفات ناشی از ساختار غلط اداری شوند، بلکه به تسهیل زندگی شهری و در دسترس بودن خدمات ضروری کمک کنند. در واقع این همان دولت الکترونیک است. در حال حاضر در کشور ما لزوم استقرار این جنبه از فناوری اطلاعات کاملاً حس شده و کارهای پراکنده مختلفی نیز در وزارتخانه‌های مختلف در حال شکل‌گیری است. اما براساس بررسیهای انجام شده نبود یک برنامه جامع برای تحقق این راهبرد جدید مشهود است.

در این کتاب تلاش گردیده با استفاده از یافته‌های محققین و مقالات منتشره و مطالب موجود در سایتهای اینترنتی مرتبط، ابتدا با اشاراتی به مفهوم دولت، به ذکر تاریخچه اجمالی از نحوه ظهور ایده دولت الکترونیکی پرداخته، و سپس با بیان مفاهیم آن به توصیف وضعیت دولت الکترونیک در ایران پرداخته شود. پرواضح است که مفهوم دولت الکترونیکی همچنان که ذکر گردید از مفاهیم جدید عصر اطلاعات است و بحث و گفتگو و توضیح و تفسیر این مفهوم در هر برهه از زمان با تغییر همراه بوده و خواهد بود لذا مطالبی که در این مکتوب ذکر گردیده صرفاً مقدمه‌ای بر مفاهیم دولت الکترونیک بوده و بیان مفصل و کاربردی تر آن به منابع دیگر ارجاع می‌گردد.

در پایان ضمن قدردانی از تمام کسانی که در این رهگذر به ما کمک نموده اند همچنین از اساتید گرانقدر آقایان دکتر عباس منوریان، دکتر فرج اله رهنورد، دکتر علی جهانگیری، دکتر حبیب اله طاهرپور و سایر اساتیدمان به خاطر تلمذ در محضر ایشان یاد نموده و از خداوند متعال برای آن بزرگواران آرزوی سلامتی و موفقیت داریم.

امید است خوانندگان عزیز و فرهیخته از نظرات و پیشنهادات و انتقادات خود ما را بهره مند سازند.

داریوش محمدی
جبرائیل فرزانه
یاسر محمدی
d.mohamunadi۱۱۰@gmail.com

فهرست مطالب

فصل اول: دولت و مفاهیم مربوط به آن

۱.....	تعریف دولت
۳.....	دولت و حکومت
۳.....	انواع طبقه‌بندی حکومت‌ها
۴.....	پیشینه تشکیل دولت
۵.....	ماهیت دولت
۶.....	وظایف اصلی دولت
۸.....	چند نمونه از نظریه‌های دولت
۸.....	نظریه اداری دولت
۹.....	نظریه دولت مجازی
۱۱.....	اداره امور دولتی در آینده

فصل دوم: کلیات دولت الکترونیک

۱۲.....	تاریخچه فناوری اطلاعات
۱۸.....	تاریخچه دولت الکترونیک در کشورها
۲۳.....	ضرورت ایجاد دولت الکترونیک
۲۷.....	تعاریف دولت الکترونیک
۳۳.....	پیش‌نیازهای دولت الکترونیک
۳۵.....	مزایای دولت الکترونیک
۳۶.....	موانع ایجاد دولت الکترونیک
۳۹.....	مشخصه‌های دولت الکترونیک

۴۲..... ساختار دولت الکترونیک

۴۶..... کارکردهای دولت الکترونیکی

فصل سوم: مدل‌های دولت الکترونیک

۵۳..... مدل‌های دولت الکترونیکی

۵۴..... مدل‌های مورد استفاده جهت طراحی دولت الکترونیکی

۵۵..... اجزای مدل تجزیه و تحلیلی دولت الکترونیکی

۵۹..... مدل‌های ساختاری مورد استفاده در دولت الکترونیکی

۵۹..... مدل‌های ساختاری فدرال (FEA)

۶۰..... مدل مرجعی عملکرد (PRM)

۶۰..... مدل مرجعی کار و حرفه (BRM)

۶۲..... مدل مرجعی تشکیل دهنده خدمات (SRM)

۶۳..... مدل مرجعی اطلاعات و داده (DRM)

۶۴..... مدل مرجعی فنی (TRM)

۶۴..... مدل‌های اجرایی (کاربردی) مورد استفاده در دولت الکترونیکی

۶۹..... ساختار مدل‌های مختلف دولت الکترونیکی

۶۹..... مدل انتشاری یا گسترش وسیع

۷۰..... مدل خدمات محاوره‌ای

۷۲..... مدل تحلیلی- مقایسه‌ای

۷۳..... مدل حمایت الکترونیکی

۷۵..... مدل جریان اطلاعات بحرانی

فصل چهارم: الگوهای دسته بندی دولت الکترونیکی

۷۷.....	دسته بندی براساس مراحل دولت الکترونیک
۷۸.....	دسته بندی براساس ارزیابی پیشرفت کشورها
۷۸.....	دسته بندی براساس شاخص های سازمان ملل
۷۹.....	دسته بندی براساس مراحل دولت الکترونیک
۷۹.....	سه مرحله دولت الکترونیکی
۸۱.....	مرحله اول انتشار
۸۲.....	مرحله دوم کاربردی
۸۴.....	مرحله سوم تعاملی
۸۶.....	دسته بندی براساس ارزیابی پیشرفت کشورها در ایجاد دولت الکترونیک
۸۹.....	دسته بندی براساس شاخص های محاسباتی سازمان ملل
۹۱.....	جمع آوری شاخص های دولت الکترونیک
۹۵.....	فازهای پیشنهادی برای دولت الکترونیکی
۹۵.....	مرحله جمع آوری و دسته بندی اطلاعات و ایجاد دسترسی کاربران
۹۷.....	مرحله ایجاد امکان مبادله اطلاعات برای کاربران
۹۷.....	مرحله ارائه انواع خدمات دولتی به شهروندان و کاربران به صورت الکترونیکی
۹۹.....	مرحله یکپارچه سازی عمومی و ایجاد درگاه واحد

فصل پنجم: نمونه های تجربی دولت الکترونیکی در جهان

۱۰۱.....	نمونه های تجربی دولت الکترونیکی در جهان
۱۰۲.....	آمریکا
۱۰۵.....	نیوزلند

۱۰۷	انگلستان
۱۰۹	کانادا
۱۱۱	استرالیا
۱۲۰	مالزی
۱۲۳	سنگاپور
۱۲۵	استونی
۱۲۵	دولت الکترونیک در خاورمیانه
۱۲۸	مصر
۱۳۰	اردن
۱۳۱	لبنان
۱۳۱	امارات متحده عربی

فصل ششم: وضعیت دولت الکترونیکی در ایران

۱۳۳	وضعیت دولت الکترونیکی در ایران
۱۳۴	مروری بر روند شکل‌گیری دولت الکترونیک در ایران
۱۴۰	وضعیت زیر ساخت ICT در ایران
۱۴۷	فرایند تدوین برنامه تکفا
۱۴۸	مراحل تدوین برنامه توسعه و کاربری فناوری اطلاعات
۱۵۳	نتیجه‌گیری
۱۵۵	منابع
۱۶۲	واژه نامه